

Отримано: 9 лютого 2022 р.

Прорецензовано: 16 березня 2022 р.

Прийнято до друку: 17 березня 2022 р.

e-mail: shkil_ekaterina@ukr.net

DOI: 10.25264/2519-2558-2022-13(81)-259-265

Шкіль К. П. Вплив ідіостилю А. Фета на розвиток російської літературної мови. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»: серія «Філологія»*. Острог : Вид-во НаУОА, 2022. Вип. 13(81). С. 259–265.

УДК: 811

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3967-9730>

Шкіль Катерина Петрівна,
аспірантка Інституту мовознавства імені О. О. Потебні,
Національна академія наук України

ВПЛИВ ІДІОСТИЛЮ А. ФЕТА НА РОЗВИТОК РОСІЙСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРНОЇ МОВИ

Актуальність наукової розвідки обумовлена тим, що старослов'янські, церковнослов'янські та лексичні запозичення збагачують наше мовлення, надаючи йому особливого сенсу, виразності та емоційного забарвлення. Завдяки висвітленню лексичного значення конкретних лексем стає можливим краще розуміти російську художню літературу. Окремі прошарки лексики російської мови допомагають з'ясувати тісний історико-культурний зв'язок слов'янських народів.

Об'єктом нашого дослідження слугує поетична мова А. Фета як особливий засіб існування природної мови, де поетом створюються індивідуальні мовні образи.

Проведений аналіз виявив специфіку функціонування церковнослов'янських, старослов'янських, окремих лексем загальноіндоєвропейської, загальнослов'янської та східнослов'янської лексики, а також запозичень з інших мов світу.

Ключові слова: літературна мова, загальноіндоєвропейська лексика, загальнослов'янська лексика, східнослов'янська лексика, старослов'янські, церковнослов'янські, запозичення.

Kateryna Shkil,
postgraduate student of Potebnia Institute of Linguistics,
National Academy of Sciences of Ukraine

THE INFLUENCE OF A. FET'S INDIVIDUAL-AUTHOR STYLE ON THE DEVELOPMENT OF RUSSIAN LITERARY LANGUAGE

The relevance of scientific research is due to the fact that Old Slavonic, Church Slavonic and borrowings from other languages enrich our speech, helping it to give a special meaning, expressiveness and emotional color. By explaining the lexical meaning of specific tokens, it becomes possible to better understand Russian fiction. Separate layers of Russian vocabulary help to study the close historical and cultural ties of the Slavic peoples.

The object of our study is the poetic language of A. Fet as a special means of existence of natural language, where the poet creates individual linguistic images.

Our analysis revealed the peculiarities of the functioning of Church Slavonic, Old Slavonic, individual tokens of Indo-European, Interslavic and East Slavic vocabulary, as well as borrowings from other languages.

Keywords: literary language, all-Indo-European vocabulary, all-Slavic vocabulary, East Slavic vocabulary, Old Slavonic, Church Slavonic, borrowing.

Постановка проблеми. Шляхи збагачення словникового складу російської літературної мови мають як загальні, так і специфічні риси, вивчення яких є завжди актуальним у лінгвістичному, культурологічному та хронологічному аспектах.

Серед висвітлення поняття «літературна мова», з'ясування лексико-стилістичних проблем російської літературної мови XIX ст., їхнє вирішення у межах творчості конкретної поетичної постаті є тими лінгвістичними напрямками дослідження, які і досі характеризуються певними лакунами та дискусійним підходом.

У науковій літературі наявні різноманітні трактування поняття «літературна мова». Існує твердження, що «літературна мова є обробленою, унормованою формою національної мови, як в писемних так і в усних різновидах, що обслуговує культурне життя народу та всі сфери його діяльності» (Теория современного русского литературного языка, 2003: 100).

Отже, у статті увагу зосереджено на таких поняттях: місце і роль книжно-слов'янської лексики, народно-розмовних лексем і запозичених елементів у розвитку російської літературної мови; синтез різних генетико-стилістичних прошарків у поетичних текстах А. Фета; визначення загальної тенденції, яка вплинула на розвиток російської літературної мови XIX ст.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. У вивчення поетичної мови значний внесок зробили представники російського формалізму, які у 1916 р. об'єдналися у «Суспільство вивчення поетичної мови» (ОПОЯЗ), до складу якого входили Р.О. Якобсон, В.Б. Шкловський, М.О. Слоніський та ін. Погляди опозитивістів розділяли Б.В. Томашевський, В.М. Жирмунський, Ю.М. Тинянов.

Актуальність вивчення цього питання обумовлена необхідністю аналізу лексичних одиниць, які досліджуються з точки зору їх функціонування в конструкціях художнього тексту, де вони підпорядковуються стилістичній нейтралізації, а також смисловій та структурній трансформації. Слов'янські є примітним образотворчим засобом художньої мови. Проникнення слов'янських у російську мову, а також трансформація їхнього стилістичного потенціалу розглядаються в якості важливого елемента ідіостилю А. Фета в російській літературній мові.

Постановка завдання. Мета дослідження полягає у характеристиці та систематизуванні лексичного фонду російської мови, який значно вплинув на розвиток індивідуально-авторського стилю А. Фета.

Дослідження поставленої мети передбачає вирішення наступних завдань: розглянути поняття російської літературної мови; визначити ознаки літературної мови; охарактеризувати норму як важливу ознаку літературної мови; виокремити слов'янські та запозичення, наявні в поетичних творах А. Фета.

Об'єктом дослідження є поетична мова як цілісна єдність, у якій всі властиві їй характеристики знаходять своєрідне вираження і є внутрішньо об'єднаною системою.

Предметом дослідження є слов'янізми, наявні в поетичних текстах А. Фета.

Виклад основного матеріалу

1. Поняття російської літературної мови

Літературна мова – мова художньої літератури (традиційне визначення). М. Горький, даючи визначення літературної мови, писав: «Літературна мова – це мова, оброблена майстрами слова» (Теория современного русского литературного языка, 2003: 101-102).

В. Виноградов вважає, що поняття «літературність» має іншу основу, ніж тотожність із поняттям «мова художньої літератури». Чеський славист, провідний представник Празького лінгвістичного гуртка Б. Гавранек наголошував, що для літературної мови обов'язково має бути притаманна норма (Виноградов, 1962: 96-99).

Норма – важлива ознака літературної мови – існувала і в церковнослов'янській, і в давньоруській мові, але у специфічній формі. Празька школа кваліфікувала норму як провідну ознаку літературності. Празький лінгвістичний гурток визначив такі ознаки нормативності: 1) норма та кодифікація; 2) стильова диференціація; 3) поліфункціональність. Цим трьома ознаками відповідають усі літературні мови (Ломоносов, 1986: 3-4).

Основу російської національної мови складає літературна мова. На думку Л. Введенської, Л. Павлової, О. Кашасвої, літературна мова – це «форма існування національної мови, прийнята його носіями за зразкову; система загальноживаних елементів мови, мовних засобів, опрацьованих авторитетними майстрами слова, освіченими носіями мови» (Введенская, 2014: 8-9). Це є мова науки, культури, словесного мистецтва, освіти, законотворчості, офіційного та неофіційного спілкування. Російська літературна мова має низку соціальних функцій. Вона є засобом міжнародного спілкування; офіційною та робочою мовою багатьох міжнародних організацій; засобом міжнародного та міждержавного спілкування.

До основних ознак літературної мови належать нормованість, кодифікованість, стійкість і поліфункціональність.

Нормованість – вибір слів, їх вимова, особливості вживання в літературній мові, які підпорядковуються певним нормам чи правилам.

Кодифікованість. Оскільки норми існують на всіх рівнях мовної системи (фонетичній, словотворчій, лексико-фразеологічній, морфологічній, синтаксичній та стилістичній), кодифікація здійснюється системно і пов'язана з типологією норм. У лінгвістиці кодифікацією норми називається процес виявлення, її опис та подання у вигляді правила. Підкреслимо, що процес кодифікації досить складний, оскільки не все, що відбувається в мові, підпорядковується суворому, чіткому формулюванню. Найінтенсивніше розвивається лексика, тому кодування лексичних норм відбувається постійно, тобто видаються граматики, довідники, тлумачні, орфоепічні, орфографічні, фразеологічні та інші словники. Завдяки кодуванню норма стає стійкою, легше здійснюється процес контролю за її дотриманням.

Стійкість (стабільність, традиційність). Літературна мова постійно удосконалюється, збагачується, проте, незважаючи на зміни, що відбуваються, залишається дуже стійкою концепцією, про що свідчить її словниковий фонд. Це явище дозволяє мові зберігати і передавати культурні особливості, бути результативним засобом взаємозв'язку між поколіннями.

Поліфункціональність. За її дотримання літературна мова здатна обслуговувати комунікативні потреби різних сфер людської діяльності. Залежно від сфери цієї діяльності виокремлюються різноманітні функціональні стилі.

Одним з перших до проблеми походження російської літературної мови звернувся М. Ломоносов у трактаті «О пользе книг церковных в российском языке», він говорив про самостійність російської літературної мови та її вплив на всі слов'янські мови (Ломоносов, 1986: 5-6). Російська мова розвивалася у тісній взаємодії з церковнослов'янською. Важливою деталлю, зазначеною в трактаті М. Ломоносова, є визнання впливу давньоєврейської мови на російську, остання зуміла взяти найнеобхідніше, зберігши свою самостійність (Ломоносов, 1986: 7-10).

Інтерес до проблеми походження російської літературної мови успадковував І. Срезневський. Він зазначав, що «церковнослов'янська мова дуже вплинула на мову народну протягом усієї історії російської мови». Російський філолог-славист став засновником концепції двомовності у російській літературній мові (Теория современного русского литературного языка, 2003: 102-103).

О. Соболевський відзначав складність лексики російської мови, синтаксичну розмаїтість, тенденцію до періодичності, яскравість образних засобів, зв'язок із візантійськими традиціями. Одним із перших він назвав літописи «пам'ятниками складного періоду» (Теория современного русского литературного языка, 2003: 102-103).

О. Шахматов вважав, що російська літературна мова – це перенесена на російський ґрунт церковнослов'янська мова (за своїм походженням – давньоболгарська), яка протягом століть зближувалася із живою народною мовою і поступово втратила свій іноземний образ (Теория современного русского литературного языка, 2003: 102-103).

Наукові положення О. Шахматова іменують «Концепцією русифікації церковнослов'янської літературної мови». Вчений визнавав змішаний склад сучасної російської літературної мови, вважаючи властиві їй народні, східнослов'янські за походженням мовні елементи пізнішими, внесеними до неї у ході поступового «асимілювання живої російської мови», зраховуючи давньочерковнослов'янські елементи до первісної основи літературно-письменної мови (Теория современного русского литературного языка, 2003: 102-103).

С. Обнорський у роботі «Очерки по истории русского литературного языка старшего периода» зазначав, що російська літературна мова має власне походження, акцентував на російській основі російської літературної мови, розвиваючи її концепцію слов'янізації (Теория современного русского литературного языка, 2003: 102-103).

Одиницею виміру типів літературної мови є слово, отже, їхня тематична сітка визначається походженням цієї одиниці виміру. Якщо слово та тематична сітка мають церковнослов'янське походження, то тип мови – книжково-літературний. Якщо слово східнослов'янського походження, то тематична сітка має східнослов'янський характер, отже, пам'ятка належить до народно-літературного типу мови.

Б. Унбегаун аналізує словниковий склад російської мови, робить підрахунки, виходячи з яких доходить висновку: три чверті російської лексики – церковнослов'янізми (Теория современного русского литературного языка, 2003: 102-103).

Поетична мова в Лінгвістичному словнику характеризується як «особливий засіб існування природної мови, в якому елемент будь-якого рівня організації мовної системи прагне стати семантично мотивованим і може бути оцінений з точки зору реалізації ним естетичної або поетичної функції» (Лингвистический энциклопедический словарь, 2002: 333). Системність поетичної мови розкриває себе у тому, що у кожному конкретному етапі свого розвитку вона «має внутрішню узгоджену сукупність виразних засобів, які дозволяють передати обов'язкові для поетичного тексту сенси» (Лингвистический энциклопедический словарь, 2002: 334).

Л. Тимофеев визначає поетичну мову як особливу і цілісну єдність, у якій всі властиві їй характеристики знаходять свій своєрідний вираз і є внутрішньо об'єднаною системою (Тимофеев, 1976: 13-14).

Автор поетичного тексту створює індивідуальні мовні образи передачі суб'єктивних спостережень над явищами життя.

Образи у поетичному творі допомагають зрозуміти те особливе бачення світу, яке відображає текст. Так, образи опосередковано виражають почуття і переживання поета, причому ці образи можуть складатися із зорових, слухових та інших деталей.

Поетичне слово відрізняється смисловою багатоплановістю та його контекстуальна багатозначність є функціонально значимим елементом твору.

Важливим аспектом поетичної мови є її художня функціональність. Як зазначав В. Григор'єв, художня функціональність поетичної мови покликана відображати естетично значуще, емоційно впливове перетворення дійсності (Григорьев, 1979: 22).

Сучасна наука формує таке визначення ідіостилу: під терміном «ідіостиль» розуміється сукупність «глибинних текстотворчих домінант та констант певного автора, які визначили появу цих текстів саме в такій послідовності» (Универсальная научно-популярная энциклопедия «Кругосвет»).

О. Ахманова визначає індивідуальний стиль як комплекс найважливіших стрижневих стильових елементів, що фігурують у творах письменника «у певний період його творчості або поширюються на всю його творчість загалом» (Ахманова, 1969: 445-446).

За зауваженням М. Кожині, під ідіостилем необхідно розуміти «сукупність саме мовленнєво-текстових характеристик окремої мовної особистості (індивідуальності письменника, мовця)», що формується під впливом екстралінгвістичних факторів: функціонально-стильових, жанрово-стильових та індивідуально-стильових (Кожина, 2010: 95-96).

Н. Болотнова розуміє ідіостиль як багатоаспектне та багаторівнєве відображення мовної особистості творця, яка знаходиться поза текстом, з урахуванням її різноманітних проявів у процесі текстової діяльності, у тому числі з урахуванням орієнтації на адресата (Болотнова, 2001: 303-304).

2. Особливості лексики А. Фета

Лексику, наявну в поетичних творах А. Фета можна розподілити на наступні підгрупи: загальноіндоевропейську, загальнослов'янську, східнослов'янську, старослов'янську, церковнослов'янську.

Загальноіндоевропейська лексика у поезії А. Фета представлена назвами тварин (*волк, пес*): *Семь волков притон вчера открыт* (А. Фет «Первая охота»); *Ничего: песь рябый ходит* (А. Фет «Ночь крещенская морозна...»); термінами, які позначають родинні стосунки (*отец, мать, сестра, брат*): *И отец под звуки цитры / Песнь старинную поет* (А. Фет «Горная идиллия»); *Я ей отец, а видеть не могу / Я равнодушно кротости такой / Да, я и царь счастливый и отец. / Отец счастливый?* (А. Фет «О Боже, боже, все народы мне...»); *Ты сам падешь, падет отец твой, сестры, братья...* (А. Фет «Спор»); *Если ж скажет отец «не грусти, – я готов»* (А. Фет «Хоть нельзя говорить, хоть и взор мой поник...»); *Клад этот ты, голубка, дочь моя* (А. Фет «О Боже, боже, все народы мне...»); *Если нежно ко мне приласкалась мать, / Я с утра уже буду фиалкой дышать* (А. Фет «Хоть нельзя говорить, хоть и взор мой поник...»); *Мать варила черешни вдали...* (А. Фет «В темноте, на терновнике ярком...»); *Мать так пристально прядет* (А. Фет «Горная идиллия»); *Как сладко, мать-природа, вновь / Упасть на грудь твою!* (А. Фет «На озере»); *Семья пичужек молодая / Зовет заботливую мать* (А. Фет «Я рад, когда с земного лона...»); *Я, сестрица, за тобою / Не пойду – одна иди!* (А. Фет «Ночь крещенская морозна...») і простими числівниками, словами, які називають числові поняття: *У холодной золы изогнувшийся пень / Прочернеет один на поляне* (А. Фет «Ярким солнцем в лесу пламенеет костер...»); *Один певец проснулся вечный* (А. Фет «Ф.И. Тютчеву»); *Один приподнял пухлую ручонку* (А. Фет «Auch ich war in arkadien geboren. Schiller»); *Тот лишь один вас поймет* (А. Фет «Грозные тени ночей...»); *Еще одно забытое слово, / Еще один случайный полувздох* (А. Фет «Еще одно забытое слово...»); *Гонец донес мне на два перехода / С несметной ратью подступит успел* (А. Фет «О Боже, боже, все народы мне...»); *Глаза – бурмитских два зерна* (А. Фет «Рыбка»); *И на траве два изумруда – / Два светляка* (А. Фет «Я повторял: когда я буду...»); *Раз, два, три, четыре, пять... / Заструились, покачнулись, / Стало три опять / Ну, захочет почудесить? / Со страстей рехнуса я... / Шесть, семь, восемь, девять, десять* (А. Фет «Ночь крещенская морозна...»); *Без памяти бедняга с ног слетел, / и три часа водою отливали* (А. Фет «О Боже, боже, все народы мне...»); *Трижды его обжевавши, лоза окружала кистями* (А. Фет «Влажное ложе покинувши, Феб златокудрый направил...»).

Фундаментальну лексичну тканину поетичних творів А. Фета складає загальнослов'янська лексика, яка належить до основного словникового фонду сучасної російської мови, тобто це загальнослов'янська лексика, що має найбільшу стабільність. Аналізована лексика розподіляється на кілька тематичних груп: назви сезонів року (*зима, весна, літо, осінь*): *Кругом зима. Жестокая пора!* (А. Фет «Учись у них – у дуба, у березы...»); *Ты прав: мы старимся. Зима недалеко* (А. Фет «Ты прав: мы старимся. Зима недалеко...»); *Прошла зима, затихла вьюга* (А. Фет «Тургеневу»); *Весны души моей и сумрачной зимы* (А. Фет «Старые письма...»); *Мы не грустим, пугаясь снова / Дыханья близкого зимы, / А голос лета прожитого / Яснее понимаем мы* (А. Фет «Осенью»); *И, неизменные, ликующей весне / Пору зимы напоминают* (А. Фет «Сосны»); *Пришла весна, ее дыханье / Над снежным пронеслось ковром* (А. Фет «Ветер злой, ветр крутой в поле заливається...»); *Я был – уходящее лето* (А. Фет «Желтеет древесная зелень...»); *Сегодня вдруг исчезло лето* (А. Фет «Еще вчера, на солнце млея...»); *Всё выше, выше с каждым летом* (А. Фет «К молодому дубу»); *Ежели осень наносит / Злые морозы, – не сетуй ты* (А. Фет «Ежели осень наносит...»); *Какая холодная осень!* (А. Фет «Какая холодная осень!...»); *Непогода – осень – куришь* (А. Фет «Непогода – осень – куришь...»); назви явищ природи (*мороз, ветер*): *На двойном стекле узоры / Начертил*

мороз (А. Фет «На двойном стекле узоры...»); *Всё сорвать хочет ветер, всё смыть хочет ливень ручьями* (А. Фет «Истрепалися сосен мохнатые ветви от бури...»); назви рослинного світу (*лист, мох, кора*): *Лист сухой валится* (А. Фет «Ласточки пропали...»); *Опавший лист дрожит от нашего движения* (А. Фет «Опавший лист дрожит от нашего движения...»); *И мох зеленел по уступам стены* (А. Фет «Стена»); *И треснула, сжимаясь, кора* (А. Фет «Учись у них – у дуба, у березы...»); назви сільськогосподарських культур (*рожь, овес*): *Зреет рожь над жаркой нивой* (А. Фет «Зреет рожь над жаркой нивой...»); *Окаймлена шумящей рожью* (А. Фет «Утро в степи...»); *Когда вся рожь по тесным гумнам* (А. Фет «Когда б в полете скоротечном...»); *На глыбе зеленеет рожь* (А. Фет «Весна на дворе...»); *Волнуется и наливает рожь* (А. Фет «Степь вечером»); *Поздним градом смят овес* (А. Фет «Голод»); лексеми, що позначають людей (*человек, дети*): *Блаженствовал незлобный человек* (А. Фет «Я посещал тот край обетованный...»); *Найдется ли единый человек, / Который бы бестрепетно дерзнул* (А. Фет «О Боже, боже, все народы мне...»); *И светлой весной человека, / И небом цветущим Эллады* (А. Фет «Посейдон»); *Храни плоды ты для свиней, / А красоту для человека* (А. Фет «К молодому дубу»); *Дети солнечного восхода, / Плачьте, плачьте, дети света!* (А. Фет «К цветам»); *Нагие дети пляшут и шумят* (А. Фет «Я посещал тот край обетованный...»); *Придут с песней на устах / Наши дети; / А не дети, так пройдут* (А. Фет «Что за вечер! А ручей...»); вказівні слова, які позначають ознаки предметів, явищ (*свой, наш, весь, тогда*): *С какой негой в них купают / Деревья пышный свой венец!* (А. Фет «Заря прощается с землею...»); *А нас московский наш мороз / Не выпускает на балкон* (А. Фет «Среди фиалок, в царстве роз...»); *Но уж давно весь голосистый лес* (А. Фет «Первая охота...»); *Окружусь я тогда горькой сладостью роз!* (А. Фет «Хоть нельзя говорить, хоть и взор мой поник...»); *Как мог, слепец, я не видать тогда, / Что жизни ночь над нами лишь сгустится* (А. Фет «Светил нам день, будя огонь в крови...»); *И веет, как тогда, во вздохах этих звучных* (А. Фет «Сияла ночь. Луной был полон сад...»); назви населених пунктів, місць, пов'язаних із діяльністю людини (*город, улица*): *Не еду в город. «Смесь одежд и лиц»* (А. Фет «Хандра»); *То будто бы белый мой город, / Мой город знакомый, родной / И весь этот город воздушный* (А. Фет «Воздушный город»); *И с каждым шагом город душный / Передо мной стесняет даль* (А. Фет «Ревель»); *Скрип шагов вдоль улиц белых* (А. Фет «Скрип шагов вдоль улиц белых...»); назви дій та станів (*биться, есть, умереть*): *Уж теперь тебе не биться* (А. Фет «Еще весна, как будто неземной...»); *Уж есть в пролетных журавлях* (А. Фет «Еще весны душистой нега...»); *Вздохи дня есть в дыханье ночном* (А. Фет «Вечер»); *Есть ночи зимней блеск и сила, / Есть непорочная краса* (А. Фет «Есть ночи зимней блеск и сила...»); *Видно, есть мороз* (А. Фет «Мама! Глянь-ка из окошка...»); *В ней есть искусство для искусства* (А. Фет «Ты прав: мы старимся. Зима недалеко...»); *Как будто вне любви есть в мире что-нибудь!* (А. Фет «Старые письма...»); *Так же и мне, оглянувшись на жизнь, умереть!* (А. Фет «Солнце садится, и ветер утихнул летучий...»).

Загальнослов'янська лексика перегукується з мовною спільнотою всіх слов'ян у VI-VII століттях. У зазначений період з'явилася більшість слів сучасної російської та інших слов'янських мов, що позначають назви дерев (*дуб, ель, липа, клен, сосна, черемуха, ясень*): *Что перед этим дряхлым дубом* (А. Фет «Не смейся, не дивися мне...»); *Учись у них – у дуба, у березы* (А. Фет «Учись у них – у дуба, у березы...»); *Ель рукавом мне тропинку завесила* (А. Фет «Ель рукавом мне тропинку завесила»); *Краснеет липа в высоте* (А. Фет «Еще весны душистой нега...»); *А за окошком в саду, между листьев сирени и липы* (А. Фет «Любо мне в комнате ночью стоять у окошка в потемках...»); *Цветом липы воздух пьян* (А. Фет «Фонтан»); *Дышит лип верхушки* (А. Фет «Спи – еще зарею...»); *Как здесь свежо под липою густою* (А. Фет «Как здесь свежо под липою густою...»); *От лип душистым медом тянет* (А. Фет «Весенний дождь»); *И в ночь краснеет лист кленовый* (А. Фет «Опять осенний блеск денницы...»); *Краснели по краям кленовые листы* (А. Фет «Старый парк»); *Средь кленов девственных и плачущих берез* (А. Фет «Сосны»); *А там, за соснами, как купол голубой* (А. Фет «Старый парк»); *Себе ни в чем не изменяла / Непобедимая сосна* (А. Фет «Еще вчера, на солнце млея...»); *На сосне, поросшей мхом, / Мелькает белки хвост пушистый* (А. Фет «Лес»); *Сосна так темна, хоть и месяц* (А. Фет «Сосна так темна, хоть и месяц...»); *Там сосна шумит ветвями, / Пуще ветр шумит сосною* (А. Фет «Горная идиллия»); *И под черемухой, на ветке ароматной* (А. Фет «Безмолвные поля оделись темнотою...»); *Здесь расстанусь. Черемуха спит* (А. Фет «Пчелы»); *Здесь темный дуб и ясень изумрудный* (А. Фет «Горное ущелье»); *рослин (мак, пшеница): Как между влажно-махровых цветов снотворного маку* (А. Фет «Каждое чувство бывает понятней мне ночью, и каждый...»); *Так плещет на багряном маке* (А. Фет «У камина»); *Горит алмазами пшеница* (А. Фет «Утро в степи...»); *птахів (соловей): Фонтан, цветы, влюбленный соловей* (А. Фет «Мой сад»); *Соловей без розы* (А. Фет «В дымке-невидимке»); *Соловей разливаётся-свищет* (А. Фет «Чем тоске, и не знаю, помочь...»); *Я жду... Соловьиное эхо* (А. Фет «Я жду... Соловьиное эхо...»); основних предметів інтелектуальної діяльності (*книга*): *Но лишь взгляну на огненную книгу* (А. Фет «Среди звезд»); *Книгу держу я в руках, сам пробегаю в уме* (А. Фет «Каждое чувство бывает понятней мне ночью, и каждый...») та найменування об'єктів природного середовища чи артефактів (*бор, ветвь, кора, лес, лист, сук, ткань, челнок, дом, кров, сени* тощо): *Кругом синее мрачный бор* (А. Фет «Лес»); *Над морем спит косматый бор* (А. Фет «Над морем спит косматый бор...»); *Зеленые ветви природы* (А. Фет «Стена»); *По ветвям развешан иней* (А. Фет «Мама! Глянь-ка из окошка...»); *Ветвей концы висят, – / Стряхнут красу ветвей* (А. Фет «Печальная береза...»); *По ветви нижние леса* (А. Фет «По ветви нижние леса...»); *Где-то ветвь шелестит...* (А. Фет «Уж, серпы на плеча вложив, усталые жницы...»); *Истрепалися сосен мохнатые ветви от бури* (А. Фет «Истрепалися сосен мохнатые ветви от бури...»); *С подъятыми ты к небесам ветвями* (А. Фет «Тополь»); *И треснула, сжимаясь, кора* (А. Фет «Учись у них – у дуба, у березы...»); *И чувствую, что там, в лесу, мне будет грустно* (А. Фет «В саду»); *И в ночь краснеет лист кленовый* (А. Фет «Опять осенний блеск денницы...»); *Гоняет желтый лист и разложен* (А. Фет «Хандра»); *И желтый тот листок, что наконец свалился* (А. Фет «Устало все кругом...»); *Сук еле трещит смоляной...* (А. Фет «Шумела полночная вьюга...»); *Я сам затеплил сук смолистый* (А. Фет «Светоч»); *На суку извилистом и чудном* (А. Фет «Фантазия»); *Тканью непроглядною / Тянутся мечты* (А. Фет «Сплю я. Тучки дружные...»); *За кормою струйки вьются, / Мы несемся в челноке* (А. Фет «За кормою струйки вьются...»); *На дом оглянися назад* (А. Фет «Вечерний сад»); *С криком летят через дом к теплым полям журавли* (А. Фет «Слышишь ли ты, как шумит вверх угловатое стадо?...»); *Как будто бы кровли / Покрыты зеркальным стеклом* (А. Фет «Ночью как-то вольнее дышать мне...»); *Я оставляю кров не для ночных хищников* (А. Фет «Подражание XVI идиллии Биона (из Шенье)»); *Побеги проворней в сени / Да прохожего впусти* (А. Фет «Метель»).

Загальнослов'янська лексика була основним підґрунтям лексики давньоруської та сучасної російської мови. Але носії давньоруської мови не просто залучали у мовлення загальнослов'янські слова, але й пристосовували їх для свого вживання, вносячи зміни до значення (іноді у форму слів) і створюючи у такий спосіб нові лексичні одиниці мови. Наприклад, у поезії А. Фета фіксується лексема *скудельный* – загальнослов'янська за походженням, яка змінила своє значення на східнослов'янському ґрунті. Слово було запозичене східними слов'янами зі старослов'янської мови, де була лексема *скудель* («глиняний посуд»), звідси у старослов'янській та давньоруській мовах прикметники *скудельный* і *скудельный* – «глиняний»: *Не так ли я, сосуд скудельный, Дерзаю на запретный путь* (А. Фет «Ласточки»).

Лексеми *град* і *власть* які є загальнослов'янськими за походженням, представлені в старослов'янському неповногласному розголосі в таких реченнях: *Взирать на сонный Рим, на вечный славы град* (А. Фет «Диана»); *Мой дар божественный не мудрость и не власть* (А. Фет «Спор»); *Но вот, о море, властью тайной* (А. Фет «Графу Л. Н. Толстому при появлении романа «Война и мир»); *Но безразлично, беззаветно / Власть вам дана* (А. Фет «Графине А. А. Олсуфьевой при получении от нее гиацинтов (В смущении ум, не свяжешь взглядом...)»).

Термін *старослов'янізм* тлумачиться лінгвістами по-різному, що обумовлено трансформацією цього поняття в процесі розвитку російської літературної мови. Г. Винокур відносив до стилістичних слов'янізмів слова і форми слів як старослов'янського, так і загальнослов'янського та давньоруського походження. В поетичних текстах А. Фета до цієї групи слів належать лексеми *блаженство*, *жизнь*, *благодать*, *единный*, *благодать*, *влага*, *благо* та ін.: *И, смутясь блаженством бога* (А. Фет «Ночь весенней негой дышит...»); *Радостно жизнь подымалась / Дыханьем богов* (А. Фет «Посейдон»); *Весны слышша зов единный* (А. Фет «Ф. И. Тютчеву»); *Какая ночь! Все звезды до единой / Тепло и кротко в душу смотрят вновь* (А. Фет «Еще майская ночь»); *Солнца еще не видать, / А на душе благодать* (А. Фет «На рассвете»); *В движеньи, в блеске жизни дольной / Не сходит свыше благодать* (А. Фет «Нельзя»); *Каждый раз благодатные слезы* (А. Фет «Только станет смеркаться немножко...»); *Благовонная ночь, благодатная ночь* (А. Фет «Благовонная ночь, благодатная ночь...»); *А углы подушки / Влагою прохладной* (А. Фет «Спи – еще зарею...»); *Влага блещет чешуей* (А. Фет «На водах Гвадалквивира»); *С небес нисходит жизнь влага, / Чего ты ждешь, того и нет, / Лишь незаслуженное – благо* (А. Фет «Нежданный дождь»).

У колі старослов'янізмів окрему групу формують назви частин тіла (*ланины*, *персты*, *уста*, *око*): *Снова в сердце ничем не умеришь / До ланит восходящую кровь* (А. Фет «Весенние мысли»); *От сердца моего к ланитам гонят кровь* (А. Фет «Старые письма...»); *Разве зимой у тебя меньше ланиты цветут?..* (А. Фет «Слышишь ли ты, как шумит верху угловатое стадо?...»); *С румянцем, вспыхнувшим мгновенно вдоль ланит* (А. Фет «Спор»); *Вот в прозрачные персты воды зачерпнула, и блещет* (А. Фет «Уж, серпы на плеча взложив, усталые жницы...»); *Ваши яркие уборы / Под перстом прозрачным Флоры* (А. Фет «К цветам»); *Но навстречу мне твой куст / Не вскрывает алых уст* (А. Фет «Хоть нельзя говорить, хоть и взор мой поник...»); *И это мыслящее око* (А. Фет «Отъезд»); *Раздражая око светом ложным* (А. Фет «Фантазия»).

Старослов'янізми в наведеному контексті виконують не лише свою номінативну функцію, їх марковано стилістично.

Східнослов'янський прошарок лексики представлено давньоруськими словами, які з'явилися і розповсюдилися серед слов'янського населення Київської Русі, що досягла розквіту в XI-XII століттях. Це такі слова як *сизый*, *хороший*, *дядя*, *белка*, *сорок*, *сегодня* тощо: *С румянцем сизым на щеках* (А. Фет «Еще весны душистой нега...»); *Жизнь как праздник хороша!* (А. Фет «Как луна, светя во мраке...»); *Как хороши он при огне!* (А. Фет «На дворе не слышно выюги...»); *Так нарядно хорошии* (А. Фет «Колокольчик»); *Что, дядя, знать, султан* (А. Фет «О Боже, боже, все народы мне...»); *Мелькает белки хвост пушистый* (А. Фет «Лес»); *И сорок мучеников сами / Мне позавидуют в раю* (А. Фет «9 Марта 1863 года»); *Может, сегодня мы все трое друг друга поймем* (А. Фет «Право, от полной души я благодарен соседу...»); *Удастся ли сегодня травля наша?* (А. Фет «Первая охота»); *Сегодня вдруг исчезло лето* (А. Фет «Еще вчера, на солнце млея...»); *Рад и сегодня я сном до зари не забудься!* (А. Фет «Морской залив»); *Сегодня все звезды так пышно* (А. Фет «Сегодня все звезды так пышно...»).

Церковнослов'янські іменники в поезії А. Фета зазвичай мають формант *-ник*: *странник*: *Кажется, издали странника бедного / Нежно приветствуешь ты* (А. Фет «Ель рукавом мне тропинку завесила...»); *Оттого-то, странник бесприметный, / На степи я вечно здесь молчу* (А. Фет «Курган»).

З церковнослов'янської мови в поезії А. Фета наявні окремі граматичні форми. Наприклад, віддієслівні прикметники, які закінчуються на *-ущий*, *-ющий*: *Цветущих лет цветущее наследство* (А. Фет «В саду»); *Робко бегут от руки, несущей холодную влагу* (А. Фет «Уж, серпы на плеча взложив, усталые жницы...»); *Какой живет восторг на блекнущих устах!* (А. Фет «Опавший лист дрожит от нашего движенья...»); *О ночь осенняя, как всемогуща ты* (А. Фет «Устало всё кругом: устал и цвет небес...»); *Друг мой! могу ль при тебе дожидаться блаженства в грядущем?* (А. Фет «Слышишь ли ты, как шумит верху угловатое стадо?...»); *А там лазури тающая нежность...* (А. Фет «Горное ущелье»); *К окну подползающий пар / Процанье смолкающих птишек* (А. Фет «Деревня»).

Таким чином, слов'янізми розцінюються як спеціальні поетичні засоби висловлювання; при цьому знерідка вони визнаються не лише допустимим, а й необхідним стилістичним засобом.

На лексику сучасної російської літературної мови мали вплив ті мови, з якими російська (а раніше давньоросійська та праслов'янські діалекти) тривалий час контактувала. А. Фет використовує також запозичення з інших мов.

Найдавніший прошарок запозичень становлять слова східнонімецького походження (це такі лексеми, як *хлеб*, *изба*, *крест*, *осёл*, *пflug*, *стекло*, *холм*, *художник* та ін.): *Над безбрежной жатвой хлеба* (А. Фет «Зреет рожь над жаркой нивой...»); *А хлеб насыщенный наш гниет в снопах* (А. Фет «А. А. Тимирязеву»); *Я с тобою, – за избою / Наводи да наводи!* (А. Фет «Ночь крещенская морозна...»); *Яркий крест поднялся в облака* (А. Фет «Ключ»); *Шпили и кресты – бриллианты* (А. Фет «Ночью как-то вольнее дышать мне...»); *Старый я осел. / И потому осел, что болен я, / Душою болен – этой жгучей, колкой* (А. Фет «О Боже, боже, все народы мне...»); *Черней бразда бежит за плугом* (А. Фет «Тургеневу»); *И срезает плуг неумолимы / Злого плуга неотвязный зуб!* (А. Фет «Курган»); *И, проникая стекло, рисует квадраты лучами* (А. Фет «Любо мне в комнате ночью стоять у окошка в потемках...»); *Как будто бы кровли / Покрыты зеркальным стеклом* (А. Фет «Ночью как-то вольнее дышать мне...»); *Третью уж ночь вот на этом холме за оврагом* (А. Фет «Морской залив»); *Кустарник тот и холм для моего пути* (А. Фет «Подражание XVI идилии Биона (из Шенье)»); *Только художник на всём чует прекрасного след* (А. Фет «Скучно мне вечно болтать о том, что высоко, прекрасно...»); чисельні лексеми, які

є запозиченими з давніх іранських мов («скіфська лексика») – наприклад, *бог, рай, собака, топор*: *Слава богу, понемногу, / Будто вечер, засыпаю...* (А. Фет «Непогода – осень – куришь...»); *И сильнейший меж богами / Здесь под скромными листьями / Скрыл божественность свою* (А. Фет «К цветам»); *Фригиец, – выше нет и для богов награды!* (А. Фет «Спор»); *Не люди предо мной покорствуют, а боги...* (А. Фет «Спор»); *Как будто сон овеял райский / Нас наяву* (А. Фет «Я повторял: когда я буду...»); *В огород – собаки / Изорвут, гляди* (А. Фет «Заревая вьюга...»); *Вот собаки лай и вой* (А. Фет «Ночь крещенская морозна...»); *Отбей собак! Скачи наперерез!* (А. Фет «Первая охота...»); *Крыша снегом опушилась, / И собаки – по щелям* (А. Фет «Метель»); *В глухой дали стучит топор* (А. Фет «Лес»).

Прошарок запозичень становлять слова грецького походження (*парус, скамья*): *Складки паруса обвисли / Там парус тонет, как в дыму* (А. Фет «Морская даль во мгле туманной...»); *Наш парус, медленно надувшись, задрожал* (А. Фет «На Днепре, в половодье»); *Мы одни на скамейке вдвоем?* (А. Фет «Зной»); *На скамье сидит малютка* (А. Фет «Горная идиллия»); тюркського походження (*алмаз, деньги, кайма, ковёр, лошадь, очаг*). Певна кількість цих лексем у свою чергу, походять з арабських чи перських джерел: *Когда опять по камням заиграет / Алмазами сверкающий ручей* (А. Фет «Когда опять по камням заиграет...»); *Горит алмазами пишица* (А. Фет «Утро в степи...»); *Благовонные красы / Под алмазами росы* (А. Фет «Месяц и роза»); *В алмазных призраках листья* (А. Фет «Еще вчера, на солнышке млея...»); *Луна дрожит и блещет, как алмаз* (А. Фет «В моем саду»); *Какая ночь! Алмазная роса / Живым огнем с огнями неба в споре* (А. Фет «Как нежить ты, серебряная ночь...»); *Скоро повысыплют звезды алмазные, / Жди!* (А. Фет «Лесом мы шли по тропинке единственной...»); *Алмазов, изумрудов, а про деньги / Уж я молчу* (А. Фет «О Боже, боже, все народы мне...»); *Погорев золотыми каймами* (А. Фет «Вечер»); *Каймою тень легла от сосен в лунный свет...* (А. Фет «Постой! здесь хорошо! зубчатой и широкой...»); *Ковер душистый стелет гречь* (А. Фет «Утро в степи...»); *И лошади статной летучей красую пленилась* (А. Фет «Из Гафиза»); *За радушный очаг, / Где царицы пурпур прядут* (А. Фет «Посейдон»).

У XVI-XVII ст. основним джерелом запозичень є польська мова, за посередництвом якої в російську мову проникає велика кількість латинських, романських та німецьких слів (*сталь, тарелка, цель, штык*): *Пруд как блестящая сталь* (А. Фет «В лунном сиянии...»); *Была пора – своей игрою, / Своею ризою стальнойю* (А. Фет «Графу Л.Н. Толстому при появлении романа “Война и мир”»); *Сверкает сталью вороненой...* (А. Фет «На Днепре, в половодье»); *Река раскинулась как море, / Стального зеркала светлей* (А. Фет «Опять незримые усилия...»); *Весь залив блестит, как сталь* (А. Фет «Ночь весенней негой дышит...»); *Люблю на окне на тарелках* (А. Фет «Деревня»); *Взял бы тебя и помчался бы так же бесцельно* (А. Фет «Месяц зеркальный плывет по лазурной пустыне...»); *С какой заране избранною целью* (А. Фет «Жизнь пронеслась без явного следа...»); *Лишь два штыка вдали встречаются, сверкая* (А. Фет «Ошибка»); запозичується і певна кількість власне лексем польського походження (*дозволить, отвага, отчизна, столица* тощо): *Оставь и дозволь мне рыдать!* (А. Фет «Не нужно, не нужно мне проблесков счастья...»); *Полны смущенья и отваги* (А. Фет «На железной дороге»); *Свободой, честно, отчизной* (А. Фет «Ошибка»); *На рейде блистал в отдалении корабль, / Который в отчизну меня поджидал / Не вернуть в отчизну!* (А. Фет «Буря на небе вечернем...»); *Даже в столице не тесно!* (А. Фет «Ночью как-то вольнее дышать мне...»); *И даже к нам, к столице нашей славной* (А. Фет «О Боже, боже, все народы мне...»).

У поезії А. Фета наявні запозичення з нідерландської мови (*апельсин, зонтик, матрос, руль*): *С благовоньем войду апельсиновых цветов* (А. Фет «Хоть нельзя говорить, хоть и взор мой поник...»); *Иль зонтик пинны молодой* (А. Фет «Тургеневу»); *О том, что матросу беда* (А. Фет «С порога рыбацкой избушки...»); *Казалось, рулем управляя волшебным* (А. Фет «Качаясь, звезды мигали лучами...»); *Ты молча покорным владела рулем* (А. Фет «Над озером лебедь в тростник протянул...»); з німецької мови (*генерал, траур*): *Звал что ни первых в царстве генералов / Но генерала я послал Баркаса* (А. Фет «Пароход»); *И радостен для взгляда / Весь траурный наряд* (А. Фет «Ветер злой, ветер крутой в поле заливается...»); та французької мови (*вуаль, парк, рояль, фея*): *Я узнаю тебя и твой белый вуаль / Не мелькнет ли в саду белоснежный вуаль?* (А. Фет «Я узнаю тебя и твой белый вуаль...»); *И старый парк бы был иным* (А. Фет «О.И. Щукиной»); *Блестит балкон, поет рояль...* (А. Фет «Ревель»); *Рояль был весь раскрыт, и струны в нем дрожали* (А. Фет «Сияла ночь. Луной был полон сад...»); *Из волн поднимается фея / Прекрасная фея морей!* (А. Фет «Уж вечер надвинулся хочет...»); *О, войди ж в этот мрак, улыбнись, благосклонная фея* (А. Фет «Истрепалися сосен мохнатые ветви от бури...»).

Запозичень з інших європейських мов набагато менше, але у окремих галузях лексика їхня роль не менш важлива. Наприклад, частотне італійське *браво*: *Браво, браво, друзья* (А. Фет «Дифирамб на Новый год»).

Серед давніх запозичень чимало фінно-угорських лексем, наявних у фінській та карельській, мордовській, марійській мовах. Низка російських слів (зокрема запозичених) стали інтернаціоналізмами, запозиченими вже з російської багатьма мовами світу. У поезії А. Фета фіксуємо такі лексеми: *самовар, степь, царь*: *Смолк шумливый самовар* (А. Фет «На дворе не слышно вьюги...»); *Не раз долгой самовар* (А. Фет «Деревня»); *Всю эту степь озаривший и гаснущий луч* (А. Фет «Солнце садится, и ветер утихнул летучий...»); *Напрасно степь кругом алкала / Весна над степью пронеслась* (А. Фет «Еще акация одна...»); *Жизнью свежей дышит степь* (А. Фет «Теплый ветер тихо веет...»); *Какая тень и аромат / Плывут над меркнувшею степью!* (А. Фет «Ты видишь за спиной косцов...»); *Всё степь да степь. Безбрежная, как море* (А. Фет «Степь вечером»); *Явися, дня лучистый царь!* (А. Фет «Утро в степи...»); *Не царь она, а узник – и не боле!* (А. Фет «Хандра»); *И гордый царь зыбей* (А. Фет «Над морем спит косматый бор...»); *Да, я и царь счастливый и отец* (А. Фет «О Боже, боже, все народы мне...»).

Висновки: Художня мова поєднує всі функціональні стилі мови, здійснює синтез мовних засобів відтворення думки та реальності.

Дослідження лексики поетичних текстів А. Фета доводить, що крім нейтрального, письменник використовує два стилістичні прошарки – книжкову лексику та розмовну лексику. Основу книжкової лексики становлять слов'янізми (з величезним переважанням старослов'янізмів), основу розмовної лексики – споконвічно-російські слова. Звернення до цих пластів обумовлено жанрово-стилістичним змішанням та переходами.

Слов'янізми у поезії А. Фета наповнені новим змістом. Поет використовує слов'янізм для опису навколишньої дійсності, для характеристики персонажів. Слов'янізм у поезії А. Фета є поліфункціональним. Саме експресивність слов'янізмів є обов'язковою умовою розвитку їхньої поліфункційності.

Таким чином, художня мова постає як вершина можливостей книжково-письмового типу російської літературної мови та усієї літературної мови в цілому. У художній мові задум стає головним елементом, що відтворюється у тексті характерними і традиційними мовними засобами.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо у моделюванні мовного відображення концептуальної картини світу автора в поетичних текстах з урахуванням лексичних особливостей поетичних творів, у вивченні запозичень, які становлять окремі прошарок поетичних текстів А. Фета, у здійсненні комплексного дослідження ідіостилу як втілення мовної особистості автора, а також у з'ясуванні різних аспектів теорії мовної картини світу у застосуванні до ідіостилу та поетичних текстів.

Джерела та література:

1. Ахманова О. С. Словарь лингвистических терминов. Москва : Советская энциклопедия, 1969. С. 445–446.
2. Болотнова Н. С., Бабенко И. И., Васильева А. А. Коммуникативная стилистика художественного текста: лексическая структура и идиостиль. Томск : Томский государственный университет, 2001. С. 303–304.
3. Введенская Л. А., Павлова Л. Г., Кашаева Е. Ю. Русский язык. Культура речи. Деловое общение. Москва : Кнорус, 2014. С. 8–9.
4. Виноградов В. В. О теории поэтической речи. Вопросы языкознания. Москва : АН СССР, 1962. № 3. С. 96–99.
5. Григорьев В. П. Поэтика слова. На материале русской советской поэзии. Москва : Наука, 1979. С. 22–32.
6. Кожина М. Н. Стилистика русского языка : учебник / под ред. М. Н. Кожинной, Л. Р. Дускаевой, В. А. Салимовского. 2-е изд. Москва : Флинта, 2010. С. 95–96.
7. Лингвистический энциклопедический словарь / гл. ред. В. Н. Ярцева. 2-е изд., доп. Москва : Большая российская энциклопедия, 2002. С. 333–334.
8. Ломоносов М. В. Предисловие о пользе книг церковных в российском языке / М. В. Ломоносов. Избранные произведения. Ленинград : Советский писатель, 1986. С. 3–10.
9. Обнорский С. П. Очерки по истории русского литературного языка старшего периода. Москва-Ленинград : Академия наук СССР, 1946. С. 15–17.
10. Теория современного русского литературного языка [Текст] : учебник для студ. вузов / О. А. Лаптева. Москва : Высшая школа, 2003. С. 101–102.
11. Тимофеев Л. И. Основы теории литературы. Москва : Просвещение, 1976. С. 13–14.
12. Универсальная научно-популярная энциклопедия «Кругосвет». URL: <http://www.krugosvet.ru> (дата звернення: 27.10.2021).

References:

1. Akhmanova O. (1969). Slovar lingvisticheskikh terminov [Dictionary of linguistic terms]. (pp. 445-446). Moscow : Sovetskaya entsiklopediya [in Russian].
2. Bolotnova N., Babenko I., Vasilyeva A. (2001). Kommunikativnaya stilistika khudozhestvennogo teksta: leksicheskaya struktura i idiosstil [Communicative style of literary text: lexical structure and idiostyle]. (pp. 303-304). Tomsk : Tomskiy gosudarstvennyy universitet [in Russian].
3. Vvedenskaya L., Pavlova L., Kashayeva Ye. (2014). Russkiy yazyk. Kultura rechi. Delovoye obshcheniye [Russian language. A culture of speech. Business conversation]. (pp. 8-9). Moscow : Knorus [in Russian].
4. Vinogradov V. (1962). O teorii poeticheskoy rechi [About the theory of poetic speech]. *Voprosy yazykoznaneya – Questions of linguistics*, 3, (pp. 96-99). Moscow : AN SSSR [in Russian].
5. Grigoryev V. (1979). Poetika slova. Na materiale russkoy sovetskoy poezii [Poetics of the word: on the material of Russian Soviet poetry]. (pp. 22-32). Moscow : Nauka [in Russian].
6. Kozhina M. (2010). Stilistika russkogo yazyka : uchebnik. In M. Kozhina, L. Duskayeva, V. Salimovskiy (Ed.2), (pp. 95-96). Moscow : Flinta [in Russian].
7. Lingvisticheskiy entsiklopedicheskiy slovar [Linguistic encyclopedic dictionary] (2002). In V. Yartseva (Ed.2), (pp. 333-334). Moscow : Bolshaya rossiyskaya entsiklopediya [in Russian].
8. Lomonosov M. (1986). Predisloviye o polze knig tserkovnykh v rossiyskom yazyke [Preface on the benefits of church books in Russian language]. In M. Lomonosov (Ed.), (pp. 3-10). Leningrad : Sovetskiy pisatel [in Russian].
9. Obnorskiy S. (1946). Ocherki po istorii russkogo literaturnogo yazyka starshego perioda [Essays on the history of the Russian literary language of the older period]. (pp. 15-17). Moscow-Leningrad : Akademiya nauk SSSR [in Russian].
10. Teoriya sovremennogo russkogo literaturnogo yazyka : uchebnik dlya studentov vuzov [Theory of modern Russian literary language textbook for students of the university] (2003). In O. Lapteva (Ed.), (pp. 101-102). Moscow : Vysshaya shkola [in Russian].
11. Timofeyev L. (1976). Osnovy teorii literatury [Foundations of the theory of literature]. (pp. 13-14). Moscow : Prosveshcheniye [in Russian].
12. Universalnaya nauchno-populyarnaya entsiklopediya «Krugosvet» [Universal popular science encyclopedia «Krugosvet»] [Elektronnyy resurs] URL: <http://www.krugosvet.ru> [In Russian].